

Узагальнюючи підходи дослідників до розв'язання проблеми використання грінмейлу, можна зробити висновок, що для попередження виникнення грінмейлу потрібно кожній юридичній особі в Україні розробити комплекс захисту, який би включав у себе:

- мінімізацію кількості міноритарних акціонерів;
- приведення внутрішніх корпоративних документів товариства у відповідність до чинних правових норм;
- максимальне дотримання передбачених законодавством прав акціонерів;
- контроль над доступом до інсайдерської інформації компанії;
- попередження проявів корпоративної розвідки, стороннього впливу на керівництво.

Враховуючи те, що механізм захисту корпоративних прав в українських компаніях перебуває на стадії формування, тому для запобігання грінмейлу було б доцільно використати позитивний досвід економічно розвинених країн та компаній в боротьбі з цим явищем.

Список використаних джерел:

1. Беліков О.О., Грайворонський А.В., Хольченков О.М. Великий рейдерський словник. – К. : Вид-во "Юстиніан", 2009. – 296с.
2. Берлач Ю., Крутов В. Зарубіжний досвід протидії негативним проявам рейдерства, шляхи його застосування в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – №12. – С. 76-79.
3. Васильчак С.В. Шляхи цивільного вирішення корпоративних конфліктів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – С. 122-126.
4. Іоргачова М. І. Корпоративні конфлікти в Україні: основні види та їх значущість// Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 698. – С. 170- 180.
5. Кирдякин А.А. Корпоративный шантаж (грінмейл) и методы борьбы с ним. – М. :Изд-во "Современное право". – 2002. – № 5. – С. 15-21.
6. Фёдоров А.Ю. Рейдерство и корпоративный шантаж (организационно-правовые меры противодействия). – М.: Волтерс Клувер, 2010. – 480 с.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПІДРОБКИ ПІДПISУ ОСОБИ У ДОГОВОРІ

Нечипоренко Оксана Іванівна, викладач кафедри цивільно-правових та господарсько-правових дисциплін факультету № 2 НАВС

Сьогодні підробка підпису однієї із сторін у договорі явище непоодиноке, поширене у різних договорах: купівлі-продажу, позики, кредиту, поруки, оренди тощо. Іноді, наприклад, у договорах оренди землі між агрофірмами (орендарями) та селянами-власниками земельних ділянок підробка підписів орендодавців має масовий

характер.

Під підписанням договору розуміється підтвердження викладеної у тексті інформації шляхом написання під ним оригінального графічного знака, що притаманний лише конкретній особі.

Підпис є невід'ємним елементом, реквізитом письмової форми договору. Ст. 207 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) встановлює загальні вимоги до письмової форми правочину. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах. Це може бути єдиний документ або декілька документів, що складаються окремо, але разом свідчать про досягнення згоди з усіх істотних умов договору (листи, телеграми, якими обмінялися сторони). Також допускається відтворення змісту правочину за допомогою сучасних технічних засобів передання інформації, без обмеження їх переліку (телетайпного, електронного тощо). Відповідно ч.2 ст.207 правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо він підписаний його стороною (сторонами) [1].

Отже, наявність підписів має підтверджувати наміри учасників правочину, забезпечувати їх ідентифікацію та цілісність документа, в якому втілюється правочин.

Особа, підпис якої підроблено, як правило, дізнається про існування в неї договірних обов'язків несподівано. Це відбувається, коли до неї звернено вимогу щодо виконання зобов'язання за договором, про існування якого цій особі нічого не відомо. Або така особа сама вирішила розпорядитись належними їй правами.

У подібних ситуаціях виникає принаймні два взаємопов'язані питання, на яких ми зупинили свою увагу. Одне, – це встановлення цивільно-правових наслідків підробки підпису у договорі. Інше, – обрання ефективного і адекватного способу судового захисту особою, підпис якої підроблено.

Згідно з роз'ясненнями, викладеними у п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 року № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» (далі – ППВСУ № 9), підставою недійсності правочину, відповідно до ч. 1 ст. 215 ЦК України, є недодержання стороною (сторонами) вимог, які встановлені ст. 203 ЦК України, саме на момент вчинення правочину. Не може бути визнаний недійсним правочин, який не вчинено.

У зв'язку з цим судам необхідно правильно визначати момент вчинення правочину (статті 205 - 210, 640 ЦК тощо).

Зокрема, не є укладеними правочини (договори), у яких відсутні встановлені законодавством умови, необхідні для їх укладення (відсутня згода за всіма істотними умовами договору; не отримано акцепт стороною, що направила оферту; не передано майно, якщо відповідно до законодавства для вчинення правочину потрібна його передача тощо).

Встановивши ці обставини, суд відмовляє в задоволенні позову про

визнання правочину недійсним. Наслідки недійсності правочину не застосовуються до правочину, який не вчинено.

Також у ППВСУ № 9 висловлювалась позиція щодо неможливості звернення до суду із позовом про визнання правочину неукладеним з огляду на те, що вимога про визнання правочину (договору) неукладеним не відповідає можливим способам захисту цивільних прав та інтересів, передбачених законом [2].

Зазначені роз'яснення, у певній мірі, сприяли забезпеченню єдності судової практики під час вирішення кола питань, пов'язаних із розмежуванням судами неукладених та недійсних правочинів та їх наслідків.

Разом з тим результати огляду судових рішень, аналізу узагальнень вищих судових інстанцій свідчать, що в судовій практиці залишається й немало проблемних питань щодо застосування зазначених вище положень згаданої постанови.

Зокрема, суди, звертаючись до роз'яснень, наданих в ППВСУ № 9 роблять протилежні висновки щодо наслідків підпису в договорі. Більше того, в узагальненнях, аналізі судової практики суддями вищих судових інстанцій також немає єдності.

Так, в Узагальненні судової практики застосування районними судами міста Києва та Апеляційним судом міста Києва законодавства, яке регулює поруку як вид забезпечення виконання зобов'язань наголошується, що згідно п. 8 ППВСУ № 9 у випадку, якщо сторона не підписувала договір, цей договір є неукладеним (є таким, що не відбувся).

Також зазначається, що судді як першої так і апеляційної інстанції не завжди враховували зазначенні положення, допускали однотипні помилки та вважали, що якщо сторона договору не підписувала його, це є підставою для визнання договору недійсним [3].

Натомість судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВСУ) аналізуючи окремі питання судової практики, що виникають при застосуванні судами рекомендаційних роз'яснень, викладених у ППВСУ № 9 вважають, що у разі, коли експертизою підтверджено, що одна із сторін його не підписувала, суди мають виходити з того, що такий договір є вчиненим.

На їх думку, у цьому випадку п. 8 ППВСУ про невчинення чи неукладення договору не застосовується.

А зазначене вище є підставою для визнання договору недійсним згідно зі статтями 203, 215 ЦК у зв'язку з підписанням договору особою, яка не має на це повноважень, та відсутністю волевиявлення власника, якщо власник у подальшому не схвалив такого правочину [4]. Привертає увагу, що спірний договір з підробленим підписом зазначається як такий, що за формою і змістом відповідає вимогам закону.

На нашу думку, ця позиція ВСУ вразлива і алогічна. Адже договір не

підписаний хоча б однією із сторін договору не відповідає вимогам щодо письмової форми правочину відповідно ч. 2 ст. 207 ЦК. Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми правочину встановлені ст. 218 ЦК. Згідно ч. 1 ст. 218 ЦК недодержання сторонами письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність, крім випадків, встановлених законом. Зі змісту абзацу другого ч. 1 ст. 218 ЦК вбачається, що заперечення факту вчинення правочину, факт вчинення не може доводитися свідченням свідків. Випадки, коли свідчення свідків допускаються як засіб доказування факту вчинення правочину, у ЦК визначені прямо (ч. 2 ст. 937, ч. 3 ст. 949 ЦК).

Що ж до обрання особою, підпис якої у договорі підроблено, способу захисту, вважаємо, що саме вимога про визнання договору неукладеним буде адекватною змісту оспорюваного права. Докладне обґрунтування даної позиції вже висвітлювалося нами раніше у статті Визнання договору неукладеним як спосіб захисту цивільних прав та інтересів: проблеми правової позиції Верховного Суду України [5, с. 78-86].

У підсумку зазначимо, що з урахуванням положень ст. 212 Цивільного процесуального кодексу України щодо оцінки доказів, підроблений підпис особи, зазначеної як сторона договору свідчить про недодержання вимоги щодо письмової форми правочину із застосуванням загальних чи спеціальних правових наслідків, передбачених статтею 218 ЦК.

Оскільки загальним наслідком доведення стороною спору факту відсутності укладеного договору він вважається неукладеним, особа, підпис якої підроблено, не повинна позбавлятися права на судовий захист за її зверненням. Тому, рекомендація судам ППВСУ № 9 відмовляти в позові з вимогою про визнання договору неукладеним має бути переглянута і змінена.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>
3. Узагальнення судової практики застосування районними судами міста Києва та Апеляційним судом міста Києва законодавства, яке регулює поруку як вид забезпечення виконання зобов'язань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kia.court.gov.ua/sud2690/uzah/74/>
4. Аналіз окремих питань судової практики, що виникають при застосуванні судами рекомендаційних роз'яснень, викладених у постанові Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року

№ 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/golovna_storinka/vssu_opriljudneno_novi_uzagalnennja_s_udovoji_praktiki.html

5. Лебідь В.І., Нечипоренко О.І. Визнання договору неукладеним як спосіб захисту цивільних прав та інтересів: проблеми правової позиції Верховного Суду України / В.І. Лебідь, О.І. Нечипоренко // Судова апеляція. – №4. – 2013. – С. 78-86.

ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Середа Юрій Миколайович, кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових та господарсько-правових дисциплін факультету № 2 НАВС

Значення доказів та їх джерел для виконання завдань у цивільному судочинстві важко переоцінити. Вони є основою для встановлення істини у будь-якому судовому розгляді.

У Європейських країнах цивільне процесуальне законодавство передбачає різні джерела доказів. Так, під джерелом цивільного процесуального права в німецькій юридичній літературі прийнято розуміти Цивільний процесуальний кодекс Німеччини. Цивільне процесуальне законодавство Німеччини передбачає п'ять видів доказів: огляд, документальні докази, свідчення свідків, висновок експерта, допит сторін.

Аналізуючи норми Цивільного процесуального кодексу України, а саме статтю 57, то до джерел доказів законодавець відносить: пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показання свідків, письмові докази, речові докази, зокрема звуко- і відеозаписи, висновки експертів.

Таким чином, цивільне процесуальне законодавство України не передбачає такого джерела доказів як огляд.

Відповідно до Цивільного процесуального кодексу Німеччини, огляд – доказ, отриманий за допомогою огляду і відноситься до «строгих» доказів. На практиці здійснення судового огляду особливих труднощів не викликає.

Судовий огляд проводиться для переконання в достовірності оспорюваних фактів за допомогою сприйняття предметів – об'єктів огляду самим судом.

Огляд здійснюється як за розпорядженням суду, так і за клопотанням осіб, що беруть участь у справі.

Об'єктами судового огляду можуть бути: 1) оспорювані речі; 2) сторона в процесі власною персоною; 3) речі, що знаходяться у володінні; 4) інші особи, які запрошуються для участі в огляді, наприклад дружина,